

Aki dudás akar lenni, pokolra kell annak menni

Péter Ferenc színművész: A közepszerűség katasztrófához vezet

Péter Ferenc színész első színházi tapasztalatait még középiskolásként Zentán, a legendás Aiowa színházi csoporttal szerezte. Azóta számos színházi szerep, rendezés áll mögötte Szabadkától Szkopjéig, az anyaországban, Erdélyben számos színpadon láthatta a közönség. S több mint két évtizednyi szünet után ismét találkozhatunk a verseivel is. Óriási lelki törést okozott számára, hogy anyaszínházánál, a szabadkai Népszínház Magyar Társulatánál szerep nélkül maradt. Más színházaknál találkozunk vele rendezőként, színészként, a rendező munkatársaként.

Péter Ferenc
a Wass-darabban

A Magyar Kanizsai Udvari Kamaraszínházat együtt alapították András Attilával. Az anyaországban, szerte a Kárpát-medencében számos helyre eljutottak a kamaraszínház előadásaival. Amikor a Wass Albert *Jönnek!* és *Adjátok vissza a hegyeimet!* című kisregényeiből készült *A világ és a vége* című produkcióval erdélyi vendégszereplésen jártak, nyolc nap alatt hét előadásuk volt,

összesen 4500 néző előtt játszottak.

– A színpadon vittük haza Wass Albertet. Marosvásárhelyen a Vatra Romaneasca fenyegetése miatt nem játszhattunk a 250 férőhelyes művelődési házban, mert ennek vezetője féltette az állását, hogy egy „háborús bűnös” miatt elveszitheti, de sikerült a jóval nagyobb kultúrpalotát kibérelni. Amikor az előadás előtt a tömeg gyülekezett, s már a 800., a 820. jegy is elkelt, a néhány vatrás eloldalgott onnan. Amikor a 850 fős közönség elé kiléptem, hogy elmondjam az *Adjátok vissza a hegyeimet* című regényből az első monológga átírt részletet, s megéreztem a csönd mindenható erejét, azt, hogy együtt lélegzik velem a közönség... Leírhatatlan az az érzés. Ezt adta többek között nekem a Magyar Kanizsai Udvari Kamaraszínház – mesélte Péter Ferenc.

Ezt megelőzően a kamaraszínházban Siposhegyi Péternek a *Halottak napjától virágvasárnapig* című művével járták a Kárpát-medencét. Ebben Kiss Ernő temperamentumos őrnagy szerepét játszotta.

– Ez az előadás a délvidéki magyarság 1918 és 1941 közötti időszakát öleli fel, tehát az első világháború befejezésétől a két világháború közötti időszakon át a „felszabadulásig”, ahogy édesapám mondotta volt. Még ha hőzöngő is, de egy szerethető figurát játszottam ebben az előadásban, mert azt hiszem, minden hazaszerető, a nemzetét szerető ember el tudja képzelni, micsoda fájdalmakat éltek át itt az emberek – és nagyon fontos dolgokat mondtunk ki ebben az előadásban. Még mindig tart a virágnyelv, s ezt én nagyon nehezen tudom elviselni! Kosztolányi Dezső a Magyar Revíziós Liga elnöke volt, ezt mind a mai napig nem mondjuk ki, pedig ez is az életrajzához tartozik. Ez olyan, mint az, hogy József Attila verseskötetéből évtizedeken át kimaradt a *Nem, nem, soha!* című verse. Nem ez határozza meg a költészetüket, de ez is része a költészetüknek. Azért született a Magyar Kanizsai Udvari Kamaraszínház, hogy a magyar sorsfordulókat feldolgozza – az eddigi előadások a XX. század nagy sorsfordulóival foglalkoztak, s most már gondolom haladunk a XIX. század nagy sorsfordulói felé is –, azokat a sorsfordulókat, amelyekről hosszú ideig nem volt szabad beszélni, amelyek hiányoznak a történelemkönyvekből, vagy az olvasókönyvekből. Wass Albert, Marschalkó Antal, Fiala Ferenc – olyan írók, újságírók, akik száműzetésben voltak a szocialista rezsim alatt, majd eljött a várva várt rendszerváltás és még mindig nem szabad beszélni róluk, pedig nem voltak egyetlen szélsőséges

pártnak sem a tagjai, nemzeti vonalon lévő írók, publicisták voltak. Nem szeretem a kizárólagosságot, elolvasom azoknak a műveit is, akikkel nem értek egyet. Nem vagyok egyetlen pártnak sem a tagja, nem is voltam, nem is leszek. Úgy gondolom, aki tiszta művészetet akar csinálni, annak így kell cselekednie. Ám az nagyon fontos a színházban is, hogy vállaljuk fel identitásunkat – jegyezte meg beszélgetőtársunk.

Tudjuk, jóval a 2000. október 5-ei események előtt részt vállaltál a Milošević-rezsim megdöntésére irányuló tömeges megmozdulásokból. S Budapesten is ott voltál, amikor 2005-ben a kettős állampolgárság ügyéért kellett szót emelni.

– Az első voltam, aki nem politikusként szólaltam fel 2000-ben, akkor még nem 25 ezer, hanem csak 4000 ember előtt, mert a félelem akkor még ott volt a lelkekben. Egy mondatot mondtam magyarul, egyet szerbül, nem is tartottam magam az előre leírt szövegemhez, vitt a hév, de persze ez nem jelenti azt, hogy nem beszéltem volna tudatosan. Arról beszéltem, hogy el kell zavarni azokat az embereket, akik az ország élén állnak, mert addig itt nem lesz szabad gondolkodás, addig láncra lesz verve a szabadság. Amikor lejöttem, miközben a tömeg a nevemet skandálta, az akkori magyar vezetők a vállamat veregették, büszkék voltak rám. Én viszont arra voltam büszke, hogy erőt, kitartást adtam az engem hallgató embereknek. Akkor éreztem, mekkora hatalom az, ha az ember a lelkét megnyitja és mekkora erőt tud adni ezzel. Ott voltam a Délvidék képviselőjeként 2005. december legelején Budán is, 5000 ember előtt beszéltem. Miközben mentem végig az ódon, patinás budai utcákon, belém sejlett 1956 hangulata. Minden második ablakban gyertyák égtek. Leírhatatlan érzések kerítették hatalmukba, s túlzás nélkül állíthatom, hogy megérintette az ott összegyűlt emberek lelkét, amit mondtam. Büszke vagyok arra, hogy részese voltam ezeknek a történeteknek. Ma, amikor azt látom, hogy sok olyan közép- és felsőosztályos ember is irányító szerephez jut, aki értelmiséginek nem nevezhető, eszembe jut, hogy olyan emberekkel találkozhattam, olyan emberektől tanulhattam, mint Dragan Klaić teatrológus, filozófus, aki nemrégiben Amszterdamban halt meg, s egy igazi reneszánsz ember volt, öt nyelven beszélt, említhetném Babarcsi Lászlót, Rajhona Ádámot is. Csak nehogy bárki is felrója nekik, hogy emlegeti őket a „jobbikos fiú”, ahogy az egyik politikus nevezett en-

gem. Nem vagyok már fiú, s azt sem szeretem, ha ilyen értelemben kategorizálnak, mert azt képviselem, ami a saját meggyőződésem, amit a gondolataim diktálnak.

Akkor is, amikor Gyurcsány Ferenc miniszterelnökként Szabadkára látogatott és Te, aki tüntetni mentél ellene, gyorsan egy rendőrségi rabszállító kocsiban találtad magad...

Próbálták rámsütni, hogy 64 vármegyés vagyok. Ez nem igaz, már csak azért sem, mert ez egy ifjúsági mozgalom, s habár sohasem fogom letagadni, hogy szimpatizáltam vele, de én a Magyar Ház elé egyedül, Péter Ferencként mentem. Nem azért, hogy tojással dobáljak meg bárkit, mert ezt állították. Azért mentem, hogy kipufoljam azt az embert, aki olyan határozottan beszélt a kettős állampolgárság ellen és hazugságokat mondott rólam, rólunk, délvidékiekről is. Aki akarta, akkorra már elhagyta a Délvidéket, nem is olyan biztos, hogy az anyaországba települt át, hanem továbbment a nagyvilágba. Nem akartak beengedni az Ago Mamuzić ucába, ahova érkezett a Magyar Házba, elém állt egy sovány detektív, én félrelöktem, mert azt hittem, egy civil, aki kiabálni kezdett rám. A következő pillanatban azt láttam, hogy a különleges egység emberei rohannak be az utcába, fegyverrel, gumibotokkal felszerelve. Mivel az ott állók közül én voltam a legidősebb, rám mutattak, hogy „ovaj je vođa”, vagyis „ő a vezetőjük”. Volt ott néhány 64 vármegyés fiatal is. S amikor láttam, hogy a rendőrök mennek felénk, odaálltam, s kérdeztem, mit akarnak a gyerekekkel. Hiszem azt, minden felnőttségű így reagált volna. A politikum, az értelmiségiek egy része ott fogyasztotta az italát, páváskodott Gyurcsány Ferenc mellett, körül. Később láttam felvételeket, nem hittem a szememnek, kik álltak oda mosolyogni Gyurcsány mellé, akit soha nem mondtam hazám miniszterelnökének, mert ő sem mondta magát minden magyar miniszterelnökének. A rendőrök nem találták meg nálam a telefont, s miközben két srác odaállt elém, hiába figyelt a rendőr, le tudtam a forródrótot adni András Attila barátomnak, hogy mi történt, az egész jobboldali magyar sajtó gyorsan értesült a történetéről, az itteni sajtót is sikerült értesítenem. Amíg elköltötték a vacsorát az akkori vezetők és meghívtak, addig tartottak fogva bennünket. Nem említek neveket, hogy kik voltak ott, akik ma esetleg restelkednek emiatt. Én még mindig hiszek a magyar összetartásban, és meggyőződésem, hogy a

széthúzás délvidéki nemzettestünk végét jelentheti. A rendőrségen nem bántottak bennünket mint „veszélyes elemeket”, mondtam is a srácoknak, hogy én találkoztam azzal a rendőrséggel is, amelyik a miloševići érában ütött, pofozott, s úgy tudta az ember csuklójára szorítani a bilincset, hogy nem jutott vér az ujja hegyébe. Amikor a Gyurcsány Ferenc hazugságai ellen küzdöttem, azt mondta néhány értelmiségi barátom, hogy ne az öklöddel harcolj, neked a tudásodra, művészetedre van szükség. Ez jólesett, s hiszem, hogy az a több mint 200 előadás, amit eljátszottam, azért hozzájárult, hogy a senki-háziak kibukjanak a hatalomból.

Hogyan látod, mi a XXI. században a délvidéki magyar értelmiségiek feladata?

- Nagyon nehéz feladatok szerint élni, de ha Isten úgy rendelte el, hogy itt maradjunk, akkor itt kell felvállalnunk, hogy segítsük az itteni magyarság fennmaradását. S akkor fel kell vállalnunk, hogy a repertoáron nem My Fair Lady, Charley néneje vagy Hyppolit, a lakáj és más csiri-csaré, habos-babos előadások szerepelnek. Félreértés ne essék, ezekre is szükség van, mert igényli a közönség, de sokkal fontosabb a nemzeti önérzetet, nemzeti büszkeséget felébreszteni – mert kisebbségi érzéssel, rengeteg traumával küzd az itteni magyarság, amit le kellene győznie – , a múlt legigazabb oldalát felmutatni, megmutatni a gyerekeinknek. Mindezt el kell ültetni bennük, ezzel a tudással tudjuk csak felnevelni a jövőbeli magyar értelmiségét. Ne értsen senki félre, természetesen olvasniuk kell gyermekeinknek Camus-t, Márquez-t, Cervantest is, én ennek a híve vagyok, ám kétségbeejtő, felháborító, hogy az új divat szerint Gárdonyi Géza a középszerűnél rosszabb írónak nevezik, ma már nem tudják, ki volt Latinovits Zoltán! „Lövdözöm a gaz németeket, meg a gaz magyarokat, én, Boško Buha, a kis partizán dobálom a kézigránátokat” – skandáltam néhány éves koromban, mert ezt hallottuk, ezt tanultuk. Most érzem át, hogy szegény édesapámnak hányfelé szakadhatott a szíve. S akkor megfogott engem, az ölébe ültetett, megfogta a bátyámat, a lábfejeére ültette – 47-es lába volt édesapámnak – s estéről estére Gárdonyi Egri csillagokját olvastam nekünk. Később felnőttem koromban féltettem – hisz volt élettapasztalata! – amikor látta: a nemzeti oldalra álltam. Állhattam volna máshova? Én nem magyarodom, hanem magyar vagyok, ezt a történelmi múltat szánta nekem a Jóisten, ezt a példát követ-

tem. Az újfajta liberális gondolkodás szerint el kell felejtetni a múltat, a jövőbe kell tekinteni. De én azt vallom, hogy annak a nemzetnek, amelyik elfeledi a múltját, nem lesz jövője sem.

Verseid jelennek meg az utóbbi időben ismét.

- A művészettel való foglalkozást írással kezdem: a KMV-n novella kategóriában szerepeltem, majd verssel jelentkeztem. A Képes Ifjúság közölte az írásaimat. Volt a generációkban egy lázadás - ezt hiányolom a mai fiatalokból. A Symposium szinte minden példányában volt egy versem, drámám vagy novellám. Épp nemrégiben emlegette fel valaki, micsoda nemzedék volt a miénk: Urbán András, Hamad Abdel Latif, Keszég László...S az AIOWA: a zentai Pizzéria előtt minden hétfőn vártak bennünket: Jönnek az aiowások, csinálják a performanszt! S csináltunk egy örült színházi akciót, amit ma már nem mernek megcsinálni. Egyetemista koromban már nem publikáltam, négy éve kezdtem el megint verset írni, mert úgy éreztem, szükségem van az írásra, a másfajta érzelmek, a némaságban suttogó fájdalmaim kiüvöltésére. Most ismét elkezdtek megjelenni a verseim – hallottuk Péter Ferencről.

Beszélgetésünk apropója az volt, hogy három szerepben is jelen volt a vajdasági hivatásos színházak nemrégiben Nagyikindán megtartott fesztiválján. Rendezőként - a szabadkai Gyermekszínház Óz, a nagy varázsló című előadását ő állította színpadra. Színészként - a szabadkai Népszínház szerb társulatának Julius Caesar című előadásban, a Kosztolányi Színház Dogs and Drugs című produkciójában pedig a rendező munkatársa megjelölés alatt találkozunk Péter Ferenc nevével.

- Nagy büszkeség volt számomra, hogy a Gyermekszínház előadását beválogatták a fesztivál versenyprogramjába, hisz a Szélkirály óta magyar nyelvű előadással nem szerepelt e seregszemlén az intézmény. A dramaturgiát is végül én készítettem el, szívesen vállaltam, mert Baum e művét évtizedek óta nagyon szeretem, hisz olyan alapmű, mint a Kis herceg vagy a Jonathan Livingston, a sárkány – hallottuk Péter Ferencről. A Dogs and Drugs című előadásban, amelyet Urbán András rendezett, a rendező munkatársa között szerepel Péter Ferenc neve.

– A kábítószerrel megélt harcomról már sokat beszéltem a nyilvánosság előtt, de most már mondhatjuk, hogy sikeresen megvívтам, mert immár három éve gyógyulnak tekintenek. A Dogs and Drugs című előadásban a kábítószeres részt én írtam a szövegkönyvben, én improvizáltattam a színészeket, s nagyon büszke vagyok, hogy Urbán András a jelenetek 90 százalékát meg is hagyta. Ez egy speciális munka volt, szívesen vállaltam, energiám, időm is volt rá, amióta nem játszom a Népszínház magyar társulatában, amióta száműztek a magyar társulatból, mert kiálltam a kollégám mellett. Örömmel vállaltam a felkérést a Népszínház szerb társulatának Julius Caesar című előadásban. Azt hittem, hogy a koromnál fogva Caesar szerepét osztják majd rám, de nagyon megörültem, amikor Urbán András feltette a kérdést, hogy meg tudnám-e formálni Brutus szerepét. Régen állítottak meg ennyien Szabadkán, mint most, hogy láttak a Julius Caesarban. Brutus megformálásában sikerült komoly mélységeket elérni, egyrészt azok miatt, amik velem történtek a magánéletben. És azt hiszem, most érik be az a rengeteg olvasmány, hisz gyerekkoromtól szenvedélyes olvasó vagyok, az a sok élmény, amit az utazásaim során éltem át, mert nekem még megadta a sors, hogy utazhassak. Mindezt valahol fel tudtam a Brutusban használni, mert hiszek abban, hogy a színészi pályán, aki dudás akar lenni, pokolra kell annak menni. Csakis így rázza, érinti meg a nézők szívét, lelkét is a színészi alakítás, mert e nélkül mit sem ér az egész. Az Újvidéki Színházban a Mester és Margaritában játszom egy erősebb epizódszerepet – négy figurát gyúrtam egy szereppé össze, már a huszadik előadáson is túl vagyunk, szereti a közönség ezt a produkciót – osztotta meg velünk tapasztalatait Péter Ferenc. Mint mondta, mindenütt jól fogadták, a szeretet, bátorítás, amit kapott, segített, hogy átvészelve élete legnehezebb időszakát: ez nem a kábítószerrel való harc volt, nem édesapja halála, akihez nagyon kötődött, hanem az volt a legszörnyűbb pillanat, amikor a magyar társulatban szerep nélkül maradt. Tagja továbbra is a társulatnak.

– Tudom, nem vagyok rossz színész, nem vagyok közepszerű színész. Ha egy színházban a kö-

zepszerűség uralkodik el, az katasztrófához vezet. Nem lehet egy vezetőnek felfüggeszteni állásából azt, aki szinte a színházbéli apja volt, s aki utána felmond, mert nem tudja ezt lelkileg feldolgozni. Majd nekem, amikor nem sikerül megbüntetnie, nem ad szerepet – jegyzi meg keserűen beszélgetőtársunk.

– Megtörtént az is, hogy az egyik előadás után azt mondtam a művészeti vezető feleségének, aki akkor jött be az öltözőbe, hogy „annyira jó volt ma játszani”, erre elkezdett kiabálni velem. Azt válaszoltam, ne játssza itt a primadonnát, nem illik ezt tenni itt Szabadkán. Azt kiabálta az arcomba, a kollégák előtt, hogy „ha akarnám, te már réges-rég nem játszhatnál ebben a darabban”. És soha többé nem is játszottam ezt az előadást – mesélte beszélgetőtársunk.

Az Újvidéki Művészeti Akadémián annak idején elmaradt két vizsgája – hisz már egyetemista korában rengeteg színházi feladata volt, s elhanyagolta a tanulmányait -- most, hogy bebizonyítsa, mire képes, egy hónap leforgása alatt lediplomált, s ezt követően a mester(master)fokozatot is elvégezte. Nem múlik el nap, hogy ne olvasna. Kétségbeesve figyel, hogy a mai fiatalok hogyan beszélnek, teljesen átvették a kereskedelmi csatornák – amelyeket nála tilos nézni – „celebjeinek” a szótárát, hanglejtését.

– Odajön hozzám egy egyetemista, s azzal dicsekszik, elkezdett olvasni, mekkora dolog ez, hogy elolvasta Robert Merlétől a Szigetet. Mi mire az egyetemre kerültünk, már elolvastuk Camus, Dosztojevszkij, Shakespeare és sok más író műveit. Nekünk még kedvenc költőnk is volt. Én még az a generáció vagyok, akit a lány, akinek csaptam a szelet, megkérdezett, hogy most mit olvasok éppen. S rengeteg olyan ember volt a környezetemben, akik – még ha csak középiskolát is fejeztek be –, rendszeres olvasók voltak. Egyik rokonomnak, egy kiváló szakmunkásnak hatalmas könyvtára volt, ám mára már az alkohol fogságába esett. Nem tudta feldolgozni azt, hogy itt ipari zónákat számoltak fel, sokadmagával munka nélkül maradt. Ezek a dolgozók, szorgalmas emberek teljesen tönkrementek lelkileg. Ki fogja nekik visszaadni a reményt?

Szabadka, 2012. április 30.